

Hojně se pěstuje kultivar *Rudbeckia laciniata* 'Golden Glow' (syn.: 'Goldball') s plnými úbory, bujně se rozrůstající pomocí oddenků, s lodyhami až přes 2 m dl., často poléhajícími. Dnes je postupně nahrazován nižšími kultivary (do 70 cm), rovněž s plnými úbory jako 'Goldquelle' (*Rudbeckia laciniata* 'Golden Glow' × *nitida* NUTT.).

Poznámka: V zahradách se často pěstuje vytrvalá janeba drsná, *Heliopsis helianthoides* (L.) SWEET [Tab. 50/1]. Jsou to 50–150 cm vys. byliny s pevnou, hladkou nebo drsnou lodyhou. Vstřicné řapíkaté listy mají čepel celistvou, vejčitou, podlouhle vejčitou až podlouhle trojúhelníkovitou, 5–15 cm dl. a 3–8 cm šir., špičatou nebo zašpičatělou, na okraji ostře hrubě pilovitou až zubatou, na bázi klínovitou, zaokrouhlenou, často až ufatou, svrchu hladkou nebo častěji řídko drsně chlupatou, na rubu lysou nebo krátce drsně chlupatou, s vyniklou žilnatinou; nejhofejší listy někdy i střídavé

a přisedlé. Postupně rozkvétající úbory jsou koncové nebo úžlabní, jednotlivé nebo častěji v chocholičnaté latě, na delších, pod úbory ztlustlých stopkách; polokulovitý, 2–3řadý zákrov je tvořen vnějšími zákrovními listy delšími a širšími než vnitřní; lůžko úboru je vypouklé, plevkaté. Okrajové jazykovité květy jsou dlouho vytrvávající, samičí, s ligulou až 4 cm dl., světle až oranžově žlutou; květy terče trubkovité, oboupohlavné, světle až zelenavě žluté. Nažky jsou v obrysu klínovité, 3–4hranné, až 4,5 mm dl., hladké, tmavohnědé až černé, bez chmýru nebo zřídka s 2–3 drobnými zoubky na vrcholu. VII–IX. Hkf. Janeba drsná, původem ze Severní Ameriky, se v Evropě pěstuje od 18. stol. Byly vyšlechtěny robustní i drobnější kultivary s plnými, poloplými i jednoduchými úbory, v různých žlutých až oranžových odstínech. Ke šlechtění se užívaly všechny 3 velmi proměnlivé subspecie – subsp. *helianthoides* (syn.: *Heliopsis laevis* PERS.), subsp. *scabra* (DUNAL) FISHER (syn.: *Heliopsis scabra* DUNAL) a subsp. *occidentalis* FISHER. Zplaňuje ojediněle, např. v 70. letech 20. stol. v Poděbradech a u Podivína na j. Moravě.

47. *Zinnia* L. – ostálka *)

Zinnia LINNAEUS Syst. Natur., ed. 10, 1221, 1759, nom. cons.

Lit.: TORRES A. M. (1963): Taxonomy of *Zinnia*. Brittonia 15:1–25. – TORRES A. M. (1964): Hybridization studies in perennial Zinnias. Amer. J. Bot. 61:567–573.

Jednoleté nebo vytrvalé byliny nebo polokeře, lysé nebo chlupaté. Lodyhy přímé, řídko větvené, pod úborem většinou kyjovitě ztlustlé. Listy vstřicné, přisedlé nebo krátce řapíkaté, celistvé. Úbory dl. stopkaté, jednotlivé na konci hlavní lodyhy nebo větví; zákrov šir. nebo úzce zvonkovitý nebo miskovitý až válcovitý, 3–víceřadý, zákrovní listy široce až okrouhle vejčité, střechovitě se kryjící, na vrcholu blanitě lemované, vnější vždy kratší než vnitřní; lůžko úboru kuželovité až téměř válcovité, plevkaté. Okrajové jazykovité květy samičí, květy terče oboupohlavné, trubkovité. Nažky 3hranné nebo smáčklé, s vytrvávající plevkou; chmýr chybí nebo u nažek z květů terče v podobě 1–3 nestejně dlouhých štětín. – Asi 15 druhů v Severní, Střední a Jižní Americe, především v Mexiku. – Entomogam. Alogam.

1. *Zinnia elegans* JACQ. – ostálka sličná Tab. 50/2

Zinnia elegans JACQUIN Coll. Bot. 3:152, 1789.

Jednoleté, 30–100 cm vys. byliny. Lodyha přímá, tuhá, pravidelně větvená, krátce drsně chlupatá. Listy přisedlé, objímavé, srdčité vejčité nebo eliptické až šir. eliptické, až 10 cm dl. a 6 cm šir., většinou špičaté, drsné. Úbory koncové, velké, 5–12 cm v průměru; zákrov nápadný, 3řadý, šir. miskovitý, zákrovní listy černě lemované; plevky na lůžku úboru hřebenitě pilovité. Okrajové jazykovité květy s ligulou většinou obvejčitou, fialově purpurovou, květy terče žluté; u kultivarů s plnými úbory všechny květy jazykovité, liguly ploché, prohnuté nebo podélně svinuté. Nažky v obrysu klínovité až šir. vejcovité, 5–12 mm dl., 2–6 mm šir., ploché, tmavošedé až

hnědé, bez chmýru nebo na vrcholu s dvouzubým lemem. VI–X. Tf.

$2n = 24$ (extra fines)

Jedna z nejoblíbenějších a nejčastěji pěstovaných letniček. Pochází z Mexika a pěstuje se od konce 18. stol. Bylo vyšlechtěno mnoho kultivarů v barvách a odstínech žluté, růžové, oranžové, šarlatové a purpurově červené, fialové i bílé. Rozdělují se do skupin odlišných vzrůstem a větvením, uspořádáním, velikostí a plností úborů. Vysazuje se hlavně na záhony v zahradách a parcích, je velmi vhodná k řezu. Zplaňuje ojediněle a přechodně (např. Pardubice).

Poměrně často se ještě pěstují kultivary mexického druhu *Zinnia haageana* REGEL. Jsou to rostliny 45–50 cm vys., nepravidelně větvené

*) Zpracovala R. Bělohávková

Tab. 49: 1 *Rudbeckia hirta*, 1a – střední list. – 2 *R. fulgida*, 2a – dolní list.

Tab. 50: 1 *Heliopsis helianthoides*. – 2 *Zinnia elegans*. – 3 *Gazania splendens*.

322 *Zinnia / Helianthus*

